

**ENDOGEN AFFEKTIV BUZILISHLARDA SUITSIDAL TENDENSIYALARI
BOR BEMORLARNI ERTA TASHXISLASH USULLARI**

Jo‘rayev Shohruh Jumanazarovich

*Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat
tibbiyot instituti. Buxoro, O‘zbekiston.*

e-mail: jorayev.shohruh@bsmi.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada endogen affektiv buzilishlar (depressiya va bipolyar buzilish) bilan kasallangan bemorlar orasida suitsidal tendensiyalarni erta aniqlash usullari o‘rganildi. Tadqiqot 18 bemor ishtirokida o‘tkazilgan bo‘lib, psixodiagnostik testlar, klinik kuzatuvlar va psixometrik indikatorlar orqali suitsidal xatarni baholash metodlari tahlil qilindi. Natijalar endogen affektiv buzilishlarda suitsidal tendensiyalarni erta tashxislashda individual psixodiagnostik yondashuvlar muhimligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: endogen affektiv buzilish, depressiya, bipolyar buzilish, suitsidal tendensiya, erta tashxis.

**METHODS OF EARLY DIAGNOSIS OF PATIENTS WITH SUICIDAL
TRENDS IN ENDOGENIC AFFECTIVE DISORDERS**

Juraev Shokhrukh Zhumanazarovich

*Bukhara State Medical Institute named after
Abu Ali ibn Sino. Bukhara, Uzbekistan.*

e-mail: jorayev.shohruh@bsmi.uz

Abstract. In this article, methods for early detection of suicidal tendencies among patients with endogenous affective disorders (depression and bipolar disorder) were studied. The study was conducted with the participation of 18 patients, and methods for assessing suicidal risk were analyzed using psychodiagnostic tests, clinical observations, and psychometric indicators. The results indicate the importance of individual psychodiagnostic approaches in the early diagnosis of suicidal tendencies in endogenous affective disorders.

Keywords: endogenous affective disorder, depression, bipolar disorder, suicidal tendencies, early diagnosis.

**МЕТОДЫ РАННЕЙ ДИАГНОСТИКИ БОЛЬНЫХ С
СУИЦИДАЛЬНЫМИ ТЕНДЕНЦИЯМИ ПРИ ЭНДОГЕННЫХ
АФФЕКТИВНЫХ НАРУШЕНИЯХ**

Жўраев Шохрух Жуманазарович

*Бухарский государственный медицинский институт
имени Абу Али ибн Сино. Бухара, Узбекистан.*

e-mail: jorayev.shohruh@bsmi.uz

Аннотация. В данной статье были изучены методы раннего выявления суицидальных тенденций среди пациентов с эндогенными аффективными расстройствами (депрессия и биполярное расстройство). Исследование проводилось с участием 18 пациентов, проанализированы методы оценки суицидального риска с помощью психодиагностических тестов, клинических наблюдений и психометрических индикаторов. Результаты показывают важность индивидуальных психодиагностических подходов в ранней диагностике суицидальных тенденций при эндогенных аффективных расстройствах.

Ключевые слова: эндогенное аффективное расстройство, депрессия, биполярное расстройство, суицидальная тенденция, ранняя диагностика.

Endogen affektiv buzilishlar — bu markaziy nerv tizimi funksiyalarining buzilishi natijasida kelib chiqadigan ruhiy holatdagi doimiy o'zgarishlar bilan xarakterlanadigan patologiyalar bo'lib, ular asosan depressiv va manik-depressiv epizodlarni o'z ichiga oladi. Shu turdagi buzilishlarda suitsidal xatar yuqori bo'lib, bemorlarning hayot sifati va xavfsizligiga jiddiy tahdid soladi.

Erta tashxis va suitsidal tendensiyalarni aniqlash metodlarini rivojlantirish psixiatrik amaliyotda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotning maqsadi endogen affektiv buzilishlarda suitsidal xatarning psixodiagnostik va klinik usullar orqali aniqlanishi samaradorligini tahlil qilishdir.

Tadqiqot ob'ekti va metodlari. Tadqiqot ob'ekti sifatida 20–55 yosh oralig'idagi, jinsiga ko'ra erkak va ayol bemorlarni o'z ichiga olgan 18 bemor tanlandi. Bemorlarning ruhiy holati, depressiv va manik simptomlari, shuningdek suitsidal fikr va rejalari klinik suhbat orqali baholandi. Shu bilan birga, suitsidal tendensiyalarni aniqlash va depressiya darajasini o'lchash uchun psixodiagnostik testlar qo'llanildi, jumladan Beck Depression Inventory (BDI), Hamilton Depression Rating Scale (HAM-D) va Suitsidal Tendensiyalar Shkalasi (STS). Tadqiqot davomida bemorlarning kayfiyati, energiya darajasi, uyqu va ishtaha kabi psixometrik indikatorlar ham muntazam kuzatildi. Olingan natijalar SPSS dasturi yordamida analitik va tavsifiy statistik metodlar orqali tahlil qilindi, bu esa suitsidal xatar va endogen affektiv buzilishlarning o'zaro bog'liqligini aniqlash imkonini berdi.

Natijalar. Tahlil natijalari shuni ko‘rsatdiki, tadqiqotga jalb qilingan bemorlarning 61%ida depressiv epizodlar davomida suitsidal fikrlar aniqlangan. Bipolyar buzilish bilan kasallangan bemorlarning esa 44%ida manik epizodlar paytida suitsidal xavf kuzatilgan. Suitsidal tendensiyalarni aniqlashda Beck Depression Inventory (BDI) va Suitsidal Tendensiyalar Shkalasi (STS) eng sezgir va ishonchli psixodiagnostik metodlar sifatida namoyon bo‘lgan. Shu bilan birga, klinik suhbatlar individual xususiyatlar va ruhiy holatning o‘ziga xos xatar faktorlarini aniqlashda muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlangan. Ushbu natijalar suitsidal tendensiyalarni erta aniqlashda kombinatsiyalangan diagnostik yondashuvlarning samaradorligini tasdiqlaydi.

Jadval 1. Suitsidal tendensiyalarni tashxislashda testlar natijalari (18 bemor)

Bemor №	Diagnostik test	Suitsidal xatar darajasi	Klinik kuzatuv
1	BDI	Yuqori	Depressiv
2	HAM-D	O‘rta	Depressiv
...
18	STS	Yuqori	Bipolyar

Muhokama. Natijalar endogen affektiv buzilishlarda suitsidal tendensiyalarni aniqlashda bir nechta metodlar kombinatsiyasining samarali ekanligini ko‘rsatadi. Klinik suhbat va psixometrik shkalalarning birgalikdagi qo‘llanilishi suitsidal xavfni erta bosqichda aniqlash imkonini beradi.

Shuningdek, individual xususiyatlar — yosh, jins, oilaviy holat va kasallik tarixi — suitsidal tendensiyalarni bashorat qilishda muhim indikatorlar sifatida namoyon bo‘ladi.

Xulosa. Endogen affektiv buzilishlarda suitsidal tendensiyalarni erta aniqlash katta ahamiyatga ega, chunki bu bemorlarning hayot xavfsizligini ta‘minlashga yordam beradi. Tadqiqotda o‘rganilgan 18 bemor natijalari shuni ko‘rsatdiki, Beck Depression Inventory (BDI), Hamilton Depression Rating Scale (HAM-D) va Suitsidal Tendensiyalar Shkalasi (STS) suitsidal xatarining aniqlanishida yuqori sezgirlikka ega. Shu bilan birga, klinik suhbatlar va individual psixometrik kuzatuvlar suitsidal xatarni baholashda muhim yordamchi vosita bo‘lib, bemorlarni individual xavf guruhlariga ajratish imkonini beradi. Kelajakda suitsidal tendensiyalarni erta tashxislash samaradorligini oshirish maqsadida kombinatsiyalangan diagnostik metodlarni rivojlantirish tavsiya etiladi.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5). 5th edition. Arlington: APA, 2013.

2. Beck, A. T., Steer, R. A., & Brown, G. K. Manual for the Beck Depression Inventory-II. San Antonio: Psychological Corporation, 1996.
3. Hamilton, M. A rating scale for depression. *J. Neurol. Neurosurg. Psychiatry*, 1960; 23:56–62.
4. Oquendo, M. A., Baca-García, E., Mann, J. J. Suicidal behavior in mood disorders. *Curr Psychiatry Rep*, 2014; 16(9):468.
5. Shneidman, E. S. *Suicide as psychache: A clinical approach to self-destructive behavior*. New York: Jason Aronson, 1993.
6. Hawton, K., van Heeringen, K. Suicide. *Lancet*, 2009; 373:1372–1381.
7. Kessler, R. C., Borges, G., Walters, E. E. Prevalence of and risk factors for lifetime suicide attempts in the National Comorbidity Survey. *Arch Gen Psychiatry*, 1999; 56:617–626.
8. Beck, A. T., Kovacs, M., Weissman, A. Assessment of suicidal intention: The Scale for Suicide Ideation. *J Consult Clin Psychol*, 1979; 47:343–352.
9. Goodwin, F. K., Jamison, K. R. *Manic-Depressive Illness: Bipolar Disorders and Recurrent Depression*. 2nd edition. Oxford University Press, 2007.
10. Isometsä, E. T., Lönnqvist, J. Suicide attempts and mortality in mood disorders. *Curr Opin Psychiatry*, 1998; 11:479–484.
11. Gureje, O., Obikoya, B. Suicidal behavior in depressive disorders: A clinical study. *Compr Psychiatry*, 1990; 31:120–128.
12. Karimova, M. R., & Tursunova, N. K. Endogen affektiv buzilishlarda suitsidal xatarni baholash metodlari. *Tibbiyot fanlari jurnal*, 2020; 4(2):45–52.